FRENCH TOWN NAMES IN OLD ROMANIAN WRITINGS: TEODOR CORBEA, *DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTERPRETATIONE*

Adrian Chircu, Hab. Dr., "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Abstract: This paper focuses on the French town names found in Dictiones latinae cum valachica interpretatione, one of the oldest Romanian dictionaries written by Teodor Corbea, a scholar who lived in Ardeal at the end of the 17th century and the beginning of the 18th century.
The large number of French town names caught our attention and compelled us to carry out a linguistic analysis of how Teodor Corbea created the dictionary entries by translating town names from Latin into Romanian. Throughout the dictionary, we also noticed the author's desire to share his knowledge of European encyclopaedism with his readers.The inclusion of place name particularities in the dictionary helps us to better understand the endeavour of this Transylvanian writer as well as his broad cultural horizon and extensive linguistic knowledge.

Keywords: Teodor Corbea, dictionary, Romanian Language, encyclopaedism, diachrony, French Toponymy, Names of Cities, Middle Age

… am învăţat toate meşterşugurile dăscăliii, filosofiei, ritorichii, dialectichii, arithmitichii, gheometria şi toată enchiclopediia…(Dosoftei 2002: 171)

0. În paginile studiului nostru, ne propunem să continuăm demersul întreprins anul trecut (Chircu 2013), la o manifestare ştiinţifică similară[1], încercând să realizăm, de astă dată, un inventar al toponimelor[2] franceze şi/sau galice, înregistrate în cuprinzătorul dicţionar enciclopedic al lui Teodor Corbea şi să relevăm acele particularităţi de ordin lingvistic care ilustrează starea limbii de la sfârşitul veacului al XVII-lea şi, implicit, tendinţele care apar odată cu eforturile evidente de normare a limbii române. Demersul nostru este unul diacronic, însă nu rare vor fi situaţiile în care vom apela la fapte de limbă sincronice, care să permită o mai bună circumscriere a aspectelor lingvistice.

0.1. În general, lingviştii români interesaţi de onomastică s-au aplecat mai ales asupra numelor de locuri româneşti, neacordând o atenţie particulară toponimelor străine strecurate în vechile texte, fie acestea cu caracter religios, istoric, administrativ ori popular.[3] Astfel că o discuţie pe marginea acestora este bine-venită, ceea ce va permite nu numai o evidenţiere a cunoştinţelor învăţaţilor vremii, dar şi o perspectivă asupra adaptării acestora la specificul limbii române, prin încercări uşor ezitante, datorate, în special, surselor de informare din epocă.

1. În excursul nostru toponimic precedent (Chircu 2013), remarcam, pe lângă importanţa dicţionarului redactat de către Teodor Corbea pentru istoria culturii româneşti[4], şi însemnătatea lucrării lexicografice pentru diferitele compartimente ale limbii. În acest prim studiu consacrat lexiconului enciclopedic, observam „*vastelele* […] *cunoştinţe de limbă română, în special simţul desăvârşit al limbii, căci Teodor Corbea, în demersul său, întrebuinţează, pe de o parte, cuvinte din toate părţile locuite de români, iar, pe de altă parte,*

[1] Literature, discurse and multicultural dialogue, Târgu-Mureş, "Petru Maior" University, 5-6 decembrie 2013.
[2] Virgil Cândea et ali (2012: 898) remarcă faptul că, „pe lângă lexicul vorbirii curente, dicţionarul lui Teodor Corbea redă o serie de toponimice vechi, cu corespondentul uzitat în vremea sa."
[3] Observaţii asupra toponimiei occidentale pot fi totuşi găsite la Graur (1972) şi, recent, la Nicolae şi Suditu (2008: 232-276).
[4]Virgil Cândea et ali (2012: 898) evidenţiază faptul că atât dicţionarul lui Teodor Corbea, cât şi Lexicon Marsilianum „sunt lucrări care fac dovada noilor cerinţe pe tărâmul culturii la pragul veacului al XVIII-lea."

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

le creează, exploatând posibilităţile oferite de sistem." (Chircu 2013: 28). Astfel, se pot identifica o seamă de particularităţi lingvistice, unele arhaice, iar altele novatoare, pentru perioada în care a fost scris, care permit o înţelegere temeinică.

1.2. Dat fiind că majoritatea afinităţilor culturale au fost precizate în contribuţia noastră anterioară, nu ne vom mai opri asupra cadrului socio-cultural care a determinat apariţia dicţionarului, ci doar vom menţiona faptul că, în elaborarea sa, Teodor Corbea s-a ghidat după un dicţionar mai vechi, datorat unui cleric maghiar, Albert Szenci Molnar, preluând, adesea, *tale quale* informaţia inserată, însă traducând-o în limbă românească şi făcând-o accesibilă contemporanilor săi, fie ei eruditi sau oameni simpli.[5] Este vorba despre *Dictionarium latinovngaricvm*[6], care, în epoca sa, a reprezentat o lucrare de referinţă pentru învăţaţii din partea orientală a Europei, care începeau să folosească din ce în ce mai mult limba latină[7] în varii domenii ale vieţii.

1.3. Cel care parcurge atent dicţionarul nu poate să nu sesizeze numărul însemnat de nume proprii (antroponime, hidronime, toponime, oronime etc.), reţinute de autor, ceea ce sugerează, de altfel, trăsătura importantă a acestuia, şi anume enciclopedismul pronunţat. Acesta din urmă a fost remarcat şi de exegeţii dicţionarului (Creţu: 1905, Seche: 1966, Gherman 2000-2001, 2004a, 2004b, 2010), care au apreciat deschiderea lui Teodor Corbea spre cultura latină.

1.3.1. În acest sens, A. M. Gherman (2010: 48) ţine să precizeze că multitudinea de informaţii inserate în paginile „*dicţionarului lui Corbea face din acest text una din cele mai importante lucrări ale umanismului românesc, ecou întârziat al celui european. Acest umanism, rezultat în urma contactului cărturarilor români cu cultura occidentală, este sub multe aspecte insolit în epocă, producând o primă mare modificare a sistemului cultural anterior, care reproducea în cea mai mare parte a sa, formele literaturii slavo-bizantine*."

1.3.2. Faptele anterior discutate, premergătoare acestui studiu, au permis „*o înţelegere adecvată nu numai a toponimiei urbane nemţeşti din secolul al XVII-lea, ci şi a valorilor culturale europene pe care învăţaţii români încercau să le asimileze*." (Chircu 2013: 36).

2. Considerăm că analiza atentă a toponimelor frânceşti (galice) va permite formularea unor concluzii asemănătoare, care să confirme că lucrarea investigată rămâne importantă nu numai pentru lumea germanică, ci şi pentru cea romanică, al cărei punct de interes central rămâne, pentru o bună perioadă de timp, domeniul galic.

2.1. După cum se va observa, în filele lexiconului, toponimele galice nu sunt la fel de numeroase ca cele nemţeşti (Chircu 2013), deoarece înrâuririle culturale venite dinspre Franţa nu erau semnificative.[8] Atât cultura maghiară, cât şi cultura română din Transilvania, se găseau sub sfera de influenţă a culturii germane, aflată, la rândul său, sub semnul celei

[5] A. M. Gherman (2010: 66-67) observă că punerea în oglindă a „listelor de cuvinte latine ale dicţionarului lui Szenci şi lui Corbea ne arată, însă, că el [Corbea] a avut o atitudine creatoare, eliminarea unor articole, cât şi prin selectarea unor valori semantice care să fie echivalate în românește."

[6] Pentru unele concordanţe sau clarificări, am consultat ediţia din 1604. Din prefaţa unui alt dicţionar, publicat de Pápai (1767: *3), reiese că acesta a folosit şi el dicţionarul lui Albert Szenci Molnar, dar credem că şi pe cel al lui Teodor Corbea. Afirmaţia noastră se susţine prin titlul pe care acesta îl alege pentru prima parte a lexiconului care seamănă cu cel al tălmăcitorului braşovean, şi anume Dictiones et locutiones latinae cun ungarica earum interpretatione.

[7] Ioan-Aurel Pop (2014: 41) constată că „din secolul al XVI-lea începând, influenţa Occidentului latin şi neolatin devine tot mai puternică (cu precădere în Transilvania) şi, odată cu aceasta, se restrânge aria slavonismului cultural la români. Cronicarii secolului al XVII-lea scriu în limba română…"

[8] Pentru mai multe detalii despre relaţiile franco-române, a se consulta lucrarea lui N. Iorga (1917). Acesta susţine că, în secolul al XVII-lea, „le premier prince roumain qui eut des relations politiques avec le roi dont le prestige répandu sur l'Europe entière avait atteint l'âme simple du vieux soldat Cantemir fut Georges Étienne" (Iorga 1917: 41) şi că „[les] incidents personnels, concernant des exilés, des aventuriers et des ambitieux, furent remplacés par une politique française suivie envers les Principautés."

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

latineşti, care cunoştea o largă difuzare în mediile culturale europene[9], în special în cele care Biserica Catolică exercita o influenţă majoră asupra instituţiilor, fie acestea de învăţământ sau administrative.

2.2. Toponimele citadine galice, înregistrate în paginile dicţionarului, pe care le vom inventaria vor permite atât o mai bună cunoaştere a centrelor urbane importante ale vieţii sociale a Antichităţii şi a Evului Mediu francez, cât o interpretare punctuală a faptelor de limbă româneşti adiacente.

Albert Dauzat (1939: 9-10) remarca faptul că „*la toponymie est en relations avec les migrations des peuples, les conquêtes, les colonisations, les changements de langue, comme aussi avec la mise en valeur du sol et les étapes successives de la civilisation. Enfin, par les vestiges qu'elle exhume des langues parlées autrefois sur un territoire donné, elle nous permet de plonger dans le passé, plus loin qu'à l'aide des matériaux fournis par la langue générale*."

3. Din *Galiia*[10], *Franţiia* sau *Ţara Frîncească*[11], Teodor Corbea reţine următoarele nume de oraşe : **Aeria**[12]: nume de demult al Eghitusului, oraş al Franţiei, p.21 (probabil astăzi Bollène, în Vaucluse; a se vedea şi Valréas, vallis Aeriae 'valea Aeriei'); **Agatha**: oraş al Narboniei, p.24 (probabil Brefcon, Blafcon, Blafco, depinzând, odinioară, politic şi administrativ, de oraşul insular Agde[13]); **Agathea**[14]: oraş al Foţisului[15], p.24 (Agathe, Rhoë Agatha, azi Agde, în sudul Franţei, între Sète şi Béziers, azi Agde); **Agathopolis**[16]: oraş al

[9] Europa: a treaea sau a patra parte a ceştii lumi, în care este Ţara Nemţască, Ţara Ungurească şi Ţara Italiei, de la Nemţasca Mare pînă la marea-din-Mijlocul-Pământului şi până la apa Tanaisului, p.189.

[10] În textul nostru, Gallia: Ţara Frîncească, p.257 şi Francia: Ţara Frîncească, p.210.

[11] Una dintre primele atestări ale acestui nume propriu compus (dacă nu cea dintâi) o întâlnim în Predica lui Franciscus Lovas (Roma, 11 decembrie 1608), scrisă în limba română cu alfabet latin şi cu ortografie maghiară. Se observă şi o influenţă italiană (de pildă, prepoziţia da, la pasiv, dar nu numai): „Fu într-o vreme, doamne, Ţara Frenzească aşa bătută da oameni strîmbi şi răi, cu cuvînt înfocat da venin, că era ţara blestemată…" (Mareş 1994: 163). În textul original, cel cu ortografie maghiară, neintrepretat, avem „Fu entro ureme, Domne, Czara Frenzaske, asa betute da oameni sztrembi, si rei, Ku Kuuent enfocat da unenin, Ke iera Czare blestemate…" (Isopescu 1927: 280).

[12] Din motive obiective, nu am reţinut informaţiile privitoare la gen ori număr, care însoţesc toponimele franţuzeşti.

[13] Pentru detalii, a se vedea Jacques Martin, Jean-François de Brezillac, Histoire des Gaules, et des conquêtes des Gaulois, depuis leur origine, jusqu'à la fondation de la Monarchie françoise, tome II, Paris, Imprimerie Le Breton, 1754, p. 65-66, p. 139, p. 354.

[14] Albert Dauzat (1926: 37) precizează că „Les Grecs qui établirent autrefois des colonies en Provence appelèrent Agde Agathê Tukhê (la bonne fortune) et placèrent la future Nice sous le patronage de la déesse de la victoire, Nikê (Nikaia)." Vezi infra nota următoare.

[15] Phocaeans. În greacă, Φώκαια / Phṓkaia, cetatea focidienilor/ foceenilor. Astăzi, localitatea, Foça, se află în Turcia, Izmir. Etnonimul apare şi la Albert Szenci Molnar (Phocaenses, gen.m. Phocaanac Lakosi; Phocenses,g.m.pl, Phocisbeliek), şi la Teodor Corbea (Phocaeeses [sic !]: lăcuitorii Foţei, p.382, Phocaenses: idem, p.382, Phocenses: foţiseani, p.382. Albert Dauzat (1939: 16) observă că „La Méditerranée vit arriver tour à tour les Phéniciens et les Grecs. Des premiers, on n'a guère relevé de traces linguistiques. Les colonies grecques elles-mêmes ont souvent adopté ou hellénisé – parfois en trompe-l'œil – un nom préexistant, comme pour Kitharistês (Ceyreste), Massalia (Marseille), Monoikos (Monaco); mais elles ont laissé quelques créations comme Agathê Tukhê, la «Bonne fortune» (Agde), Antipolis, la «ville en face» (de Nice) (Antibes), Nikaia, de Nikê, déesse de la victoire (Nice)." Pentru explicaţii complementare, a se consulta Bechet (2010: 197-198). De asemenea, a se vedea şi Duroselle (2000: 66).

[16] Pentru toponime actuale compuse cu polis 'oraş', vezi şi Graur (1972: 74). În cartele şi geografiile Evului Mediu european, erau înregistrate numeroase nume de oraşe compuse cu acest element de compunere: Ubipolis: Köln, Helenopolis: Frankfurt, Macropolis: Würzburg, Aripolis: Inglostadt, Partenopolis: Magdeburg, Reginopolis, Hiastopolis, Imbripolis, Rhaetopolis: Regensburg. La Teodor Corbea, apare elementul şi la toponime germanice: Herbipolis: oraş în ţînutul Nasoviei în Ţara Nemţască, în care iaste şcoală vestită, care să priceaşte cu academiile şi pre care leşii învince [sic !], p.231. Vezi şi infra Athenopolis. Pentru Gallia Narbonensis, putem aminti Gratianopolis: Grenoble (în Provincia viennensis), nemenţionat de Teodor Corbea, sau Antipolis: Antibes (în Provincia narbonensis secunda), de asemenea, neprecizat de Corbea.

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

Franţiei cu numele Montpelgart, p.24 (numele germanic al oraşului a fost Mömpelgard, azi Montbéliard, situat în nord-vestul Franţei, în dialectul franc-comtois denumirea este Monbyai); **Agedecum** : oraş al Franţiei, p.24 (Agendicum, Agendic, Egendicum, Agediacum, Agetincum, Agetineum, Angedicum, Agenniacum, Agidvicum, Agredicum, Agredincum, azi Sens, departamentul Yonne); **Andromaturium**[17]: oraş al Franţiei, p.41 (de fapt Andomatunum, Lingonum Civitas, Urbs Lingonum, azi Langres, în Haute Marne): **Aquaengustae**[18] : oraş la Franţiia, p.49 (Aquae Tarbellicae, Aquae Augustae, azi Dax, în Landes, sud-vestul Franţei); **Aquaesextia**[19]: oraş la Franţiia, p.49 (Aquae Sextiae Salluviorum[20], azi Aix-en-Provence, în sudul Franţei, nu departe de Marsilia); **Aradus**: oraş în Franţiia, p.50[21]; **Arausio**: nume al unui oraş bogat[22], p.50 (Arausion, Arosione, Auregie, Aurenga, Orenga, azi Orange, Ouranjo, în provensală); **Arelate**: oraş al Franţiei, p.52 (Arelas, azi Arles, departamentul Bouches du Rhône. În provensală, Arle); **Armoricae Civitates**: oraş al Franţiei, p.55[23] (este vorba de mai multe cetăţi armoricane, dintre care amintim Condate (Vivitas Riedonum), Fanum martis, Vorgium (Vorganium), azi Rennes, Famars, Carhaix, situate în nord-vestul Franţei); **Athenopolis**: oraş al Massiliei[24] (Marsilia), p.61 (odinioară Héraclée, azi Saint Tropez, în provensală (grafie mistraliană) Sant Troupés); **Augustodunum**[25]: oraş mare al Burgundiei, p.65 (*dunum*[26] 'munte, cetate, fortăreaţă' + Augustus 'cetatea, fortăreaţa lui Augustus', azi Autun); **Avenia**[27]: oraş al Franţiei, p. 64 (Auoenion, Avennion Colonia, Avenio Cavarum, Civitas Avenione, oraş în sudul Franţei, cetate a Foceenilor, pe malul Ronului, nu departe de Mediterana şi de Marsilia, azi Avignon); **Bibra, et, -e**[28]: oraş al Franţiei în Burgundiia, p.73 (probabil de la **bibro*, **bebro* 'castor' + -*akti*, astăzi situl vechii cetăţi se află pe muntele Beuvray, pe teritoriul comunelor Saint-Léger-

[17] Albert Szenci Molnar glosează toponimul Andromattunum. Francianac Vàrosa, ceea ce înseamnă că Teodor Corbea l-a preluat eronat din sursa/sursele sale.

[18] Probabil avem de-a face cu o greşeală de notare atât la Molnar (Aquae augúitae, Franciaí varos), cât şi la Teodor Corbea (Aquaengustae).

[19] La Albert Szenci Molnar, apare forma Aquae Sextiae, Franciaí varos.

[20] Auguste Longnon (1923: 138) precizează că „le plus ancien nom de lieu renfermant un nom de personnage historique qui ait apparu en Gaule est Aquae Sextiae, dû au consul C. Sextius Calvinus, qui acheva, en 124 avant notre ère, la soumission des Salluvii, peuple ligure établi à l'est du Rhône, vers les bouches de ce fleuve: ce consul détruisit leur métropole et fonda, dans le voisinage, un castellum, qui, en raison des eaux thermales qui s'y trouvaient, fut appelé Aquae Sextiae; la première partie de cette appellation a seule subsisté, et se retrouve dans le nom moderne Aix (Bouches-du-Rhône)."

[21] În acest caz, Teodor Corbea se înşală, căci oraşul nu este situat în Franţa, ci în zona feniciană, după cum ne-o dovedeşte şi glosarea lui Albert Szenci Molnar (Aradus, g.f.pen.cor, Varos haz harom varoso Phaeniciaba). De fapt, este vorba despre oraşul Arouad, Arwad (în feniciană), Arados (în greacă), astăzi în Siria.

[22] Nemenţionarea apartenenţei oraşului nu e singulară în paginile dicţionarului. De pildă, e glosat şi Segusium: nume de oraş, p.461. Este vorba despre oraşul italian Susa, situat în Piemont, a cărui denumire apare în vechile carte şi cu denumirea Segusio.

[23] Vezi, în dicţionar, Aremorica: ţînut al Franţiei, p.52.

[24] În ceea ce priveşte acest toponim, Albert Dauzat (1939:25) avansează ideea unei atracţii paronimice: „c'est ainsi que Massilia est devenue Marcellia (d'après Marcellus) en latin vulgaire."

[25] Albert Dauzat (1926: 36) susţine că „les Romains, qui ont multiplié en Gaule les noms des fondateurs de l'Empire, César et Auguste, n'ont pas créé, au sens littéral du mot, beaucoup d'agglomérations nouvelles: ils ont surtout agrandi de petites bourgades, et les nouvelles villes plongent presque toujours leurs racines dans le passé gaulois. Parfois il s'agit de chefs-lieux déplacés, comme c'est le cas pour Augustodunum (Autun), Caesaromagus (Beauvais), Augustonemetum (Clermont-Ferrand), remplaçant Bibracte, Bratuspantium et Gergovia, et probablement Augustoritum (Limoges)."

[26] Pentru detalii etimologice afixale, a se vedea Dauzat (1926, 1939) şi Longnon (1923: 27-31). Alte nume de oraşe cu acest afix, în Franţa: Noviodunum: Neung-sur-Beuvron, Virodunum: Verdun, Caesarodunum: Tours, sau în Elveţia: Noviodunum: Nyon. În estul Europei, Noviodunum: Isaccea, România, Singidunum: Belgrad, Serbia.

[27] De fapt, la Albert Szenci Molnar, Avenio, g.f.Franciai varos.

[28] Atât Albert Szenci Molnar, cât şi Teodor Corbea, preluând informaţia, greşesc. Este vorba despre Bibracte. Adeseori, localitatea a fost confundată de istorici cu Augustodunum, azi Autun, care se găseşte la mică distanţă.

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

sous-Beuvray, Glux-en-Glenne şi Larochemillay); **Fossa**[29] **Marianae**: oraş în Ţara Frîncească, p.210 (în Antichitate, Fosses Mariannes, Fosse Marianne, Fosse Mariane; este vorba de un canal artificial creat de către împăratul Marius, pentru a ocoli Delta Ronului, azi numele localităţii Fos-sur-Mer[30], Fòs de Mar, în provensală, trimite, fără îndoială, la acel canal); **Genebum**[31]: oraş frîncesc, p.217 (Cenabum, Genabum, Aurelianum, Giomus (sec. VI-VII), azi Orléans; prima denumire a fost atribuită ulterior oraşului Gien, situat la o distanţă relativ apropiată); **Geneva**[32]: oraş frîncesc al allabrozeanilor[33] în marginea aleşteului Lemanus[34], p. 218 (Genua[35], situată în Gallia Cisalpină sau Gallia Citerior, Gallia Transpadana, Provincia ariminum, Gallia Togata, azi Geneva); **Juliobona**[36]: oraş în Franţiia, p. 274 (*bona*[37] 'fundaţie, oraş, zid, cetate' + *Julius* (Julius Caesar), azi Lillebonne, aproape de Le Havre); **Juliomagum**[38]: oraş frîncesc, p.274 (*magus/ magos*[39] 'câmp, piaţă' Juliomagus[40] Andium, Andegavorum, Andigarum, Andegavia, Andegavum, azi Angers); **Lausanna**: oraş frîncesc lângă aleşteul Tomanusului[41], p.282 (Lousanna, Lausonium, azi Lausanne, în Elveţia); **Lugdunum**: doao oraşe vestite, unul în Ţara Frîncească, altul în Belghium, p.292 (Colonia Copia Felix Munatia Lugdunum (Lugdunensis), azi Lyon; respectiv Lugdunum Batavorum, azi Katwijk); **Lutetia**[42]: oraş mare al Ţărei Frînceşti, p.293 (Lutetia Parisiorium, Civitas Parisiorium[43], Urbs Parisiorium, Lutecia, în vechea franceză, Lutèce, astăzi Paris); **Massilia**[44]: un oraş vechi în Franţiia, p.302 (Massalia Graecorum, Lacydon, azi Marsilia);

[29] Teodor Corbea nu preia întocmai informaţia de la Albert Szenci Molnar, căci, în dicţionarul acestuia, avem Fossae Mariánae, gen.f., Varos Franciaba.

[30] Auguste Longnon (1923: 139) precizează că „l'appellation Fossae Marianae fut appliqué par la suite, non seulement au canal de Marius, mais aussi au port qui en gardait l'entrée, et que représente la bourgade actuelle de Fos (Bouches-du-Rhône). Dans cet exemple comme dans celui d'Aix, le déterminatif n'a pas laissé de traces."

[31] Se pare că Teodor Corbea nu l-a transcris / nu l-a preluat bine. La Albert Szenci Molnar, este Genábum, g.n. Franciai varos, Aurelia. Cărturarul român lasă deoparte precizarea lexicografului maghiar, şi anume Aurelia.

[32] La Albert Szenci Molnar, informaţia e mai amplă Genéva, g.f. Franciai Allabrox nepec Varosa, az Lemanus To, vegin mellyet ez tobol, ky folyo Rhodanus viz, Ketfele βakaβt. La Corbea, toponimul Geneva apare şi românizat. De pildă, Rhodamus: gîrlă frîncească care prin aleşteul Lemanus curgînd pre Ghenava o au rumpt în doao părţi, p.440.

[33] În dicţionar, Allobroges: seminţii de la Sabaudiia lîngă aleşteul Lemanus, p. 31.

[34] Numele lacului este înregistrat şi separat: Lemanus: aleşteu mare de la Ghineva între Franţiia şi Helveţiia, p.283.

[35] Etimonul e identic cu cel al oraşului italian Genoa. Vezi şi la Corbea, p. 218, Genua: oraş italienesc în Liguriia.

[36] Auguste Longnon (1923: 139) menţionează faptul că „le gentilice Julius figure dans les noms de lieu demi-gaulois Juliobona et Juliomagus. Appliqué au chef-lieu des Andecavi, le second de ces noms a été supplanté, au IIIe siècle, par celui de cette nation, d'où Angers. Juliobona, chef-lieu des Calètes, est aujourd'hui Lillebonne (Seine Inférieure): ce nom est l'effet d'une interprétation qui remonte au XIIe siècle, et que favorisa peut-être une altération analogue à celle qu'atteste le nom italien du mois de juillet, luglio." Vezi mai jos şi Juliomagum.

[37] A se vedea şi alte toponime europene Ratisbona 'Regensburg', Vindobona (Juliobona) 'Viena'.

[38] La Albert Szenci Molnar, Iuliomagum, generis neutr. Franciai varos.

[39] Pentru detalii, a se consulta Longnon (1923: 42-46)

[40] Vezi şi toponimele Caesaromagus: Beauvais, Biliomagus: Billom, *Bredomagus: Brezons.

[41] Teodor Corbea face iarăşi confuzii în redarea explicaţiilor în limba maghiară a lui Albert Szenci Molnar: Laussana, g.f. Franciaí varos,az Lemanus To mellet.

[42] În greacă, Λουκοτοκία / Loukotokía (Strabon), Λευκοτεκία / Leukotekía (Ptolemeu). Vezi alte detalii la Bechet (2010: 158).

[43] A se vedea, la Teodor Corbea, Parisii: năroade frînceşti, cărora oraş mare le iaste Luteria Parisiorum, p.359; Recte: Lutetia. La Albert Szenci Molnar, Lutetia, g.f. Paris, Francianac fö varosa.

[44] În greacă, Μασσαλία. Pentru detalii privitoare la legenda acestui oraş, vezi Bechet (2010: 173). Duroselle (2000: 67) consideră că „d'abord, c'est Massalia qui fonde la plupart des colonies côtières des actuelles Côte d'Azur et Provence, et cela bien que sa population n'ait sans aucun doute jamais dépassé 20 000 habitants." Longnon (1923: 7) ţine să precizeze că „pour les Grecs, par exemple, leur plus importante colonie de Gaule fut Marseille, fondée par les Phocéens, vers l'an 600 avant notre ère; or le nom ancien de cette ville, Μασσαλία en

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

Moenagus[45]: oraş frîncesc, p.313 (Monoecus, Monoeque, Portus Herculis Monaeci, Herculis Portus, Monoeci Portus, μουαχός 'celibatar, singur, unic', derivat de la μόυος, azi Monaco); **Narbo**: oraş frîncesc de pre [care] să chiiamă Galiia Narbonensis[46], p.321 (Narbo Martius sau Marcius, astăzi Narbonne, în occitană Narbona); **Nemausus**[47]: oraş frîncesc, p.325 (Colonia Nemausus, Volcarum[48] Arecomocorum Nemausus, Colonia Augusta Nemausus, astăzi Nantes); **Neodonum**[49]: oraş frîncesc, p.326 (Noviodunum, în Gallia Celtica[50], azi Nyon, în Elveţia); **Nicea**[51] **sive potius Nicaea**, alt oraş în Franţiia, p.327 (Nikaïa 'cea care a dus la victorie', azi Nisa); **Saliocanus**: un vad de corabie în Franţiia, iarăş numele unui oraş, p.448 (un port în nord-vestul Franţei, Port Saliocanus, Staliocane, nu departe de Mons Relaxus, azi Morlaix); **Samarobriga**[52] : nume de oraş frîncesc, p.449 (*-briva*[53] 'pod, trecere, fortăreaţă' + *Samara*, râul Somme; Samarobriva 'pod peste Samara', azi Amiens, care are la bază numele populaţiilor din această zonă, ambienii, în latină Ambianos, Ambianis); **Sestiae**, sive: **Aquae Sextiae**: oraş în Franţiia unde multe ape hierbinţi sînt, p. 467 (este vorba despre Aix-en-Provence, cunoscut pentru apele sale termale, vezi *supra* **Aquaesextia**); **Tolosa**[54]: oraş frîncesc, p. 518 (azi Toulouse, în occitană Tolosa).

4. Dacă pentru istorici, toponimele inventariate de noi *supra* au o relevanţă în special în ceea ce priveşte unele realităţi de mult apuse, pentru lingviştii români, în afara etimologiei, oarecum externă, acestea permit, datorită explicaţiilor şi echivalărilor de dicţionar, identificarea unor particularităţi specifice timpului lui Corbea, în speţă fapte de limbă dialectale munteneşti, dar nu numai, căci limba învăţatului braşovean, în ciuda unui aspect uşor pestriţ, ne apare plăcută la lectură şi permite o interpretare obiectivă. Dorind să explice cât mai bine intrările de dicţionar, Teodor Corbea variază definiţiile, reuşind, astfel, să dea mai multă expresie acestora.

4.1. Demersul său nu e unic, căci este întîlnit, de pildă, şi la Albert Szenci Molnar, care apelează adesea la structuri sintactice, echivalente din punct de vedere semantic, pentru a reda cât mai bine informaţia. Astfel, la eruditul maghiar, întâlnim sintagme precum: *Francianac varosa* (**Agathopolis,** g.f. Francianac Mompelgart nevö varosa 'oraşul Franţei cu denumirea/ numele de Mompelgart'), *Franciai varos* 'oraş francez' (**Aquae augúitae,** Franciaí varos; **Genábum**, g.n. Franciai varos, Aurelia), *Varos Franciaba* 'oraş în Franţa' (**Fossae Mariánae**, gen.f., Varos Franciaba), iar, la Teodor Corbea, avem, de exemplu : *oraş al Franţiei*, *al Ţării Frînceşti* (**Agathopolis**: oraş al Franţiei cu numele Montpelgart, p.24); *oraş la Franţiia* (**Aquaengustae**: oraş la Franţiia, p.49); *oraş în Ţara Frîncească* (**Fossa Marianae**: oraş în Ţara Frîncească, p.210); *oraş frîncesc* (**Genebum**: oraş frîncesc, p.217).

4.2. Probabil că Teodor Corbea se detaşează de dicţionarul lui Molnar, profitând de disponibilităţile combinatorii ale limbii române, mult mai analitică decât limba maghiară, care este o limbă aglutinantă. Acest aspect se poate observa în situaţiile în care Teodor Corbea

---

grec, Massilia en latin, n'est peut-être pas d'origine grecque: il est possible que ce soit simplement un nom indigène, par exemple ligure, puisque Marseille fut fondée dans une contrée où dominaient alors les Ligures."

[45] Albert Szenci Molnar îl notează Moemágus, genris.f Franciaí varos. În dicţionarul lui Teodor Corbea, apare şi ca Monoechus: loc de stătutul corăbiilor în Liguriia, p.315.

[46] Gallia Transalpina ori Gallia Ulterior.

[47] Pentru explicaţii mitologice privitoare la numele oraşului (în greacă, Νέμαυσος), vezi Bechet (2010: 183).

[48] Volcae: năroade frînceşti, p.548.

[49] La Molnar, Neodunum, g.n. Franciaí varos.

[50] La Teodor Corbea, Celtica: a treaea parte a Franţiei, între apa Secvana şi Garumna, p.94 (Garumna: gîrlă a Ţării Frînceşti, p.216).

[51] În greacă Νικαία. Vezi şi precizările Floricăi Bechet (2010: 184-185).

[52] La Albert Szenci Molnar este glosat astfel: Samorobriga, g.f, Franciaí varos neve.

[53] Vezi şi Dauzat (1926: 101-102) sau Longnon (1923: 40-42).

[54] Albert Dauzat (1926: 90) susţine că „à l'aide d'arguments historiques, on peut admettre que Telo (Toulon), Cabellio (Cavaillon), Tolosa (Toulouse), Lactora (Lectoure), Lapurdum (Bayonne), fondés avant l'arrivée des Gaulois ou des Ibères, sont des noms italo-celtiques ou ligures."

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

alternează acuzativul locativ prepoziţional cu genitivul, dar şi cele în care întrebuinţează prepoziţii diferite, pentru a nuanţa definirea termenilor (**Aquaesextia**: oraş la Franţiia, p.49; **Sestiae**, sive: **Aquae Sextiae**: oraş în Franţiia…., p.467; **Avenia**: oraş al Franţiei, p. 64). Din punct de vedere statistic, sintagmele cu genitivul sunt, de departe, cel mai des folosite (13, la număr), urmate îndeaproape de *oraş frîncesc* (10) şi de sintagma cu acuzativul prepoziţional, *oraş + în, la* (9).

4.3. De asemenea, se observă că, dintre situaţiile în care apare precizat numele ţării, Teodor Corbea preferă *Franţiia*[55] (17 ocurenţe) compusului *Ţara Frîncească*[56] (3), care era folosit după alte modele din epocă *Ţara Ungurească*, *Ţara Nemţească*, *Ţara Horvăţească*, *Ţara Italienească*, *Ţara Grecească*, *Ţara Totească* (Dalmatia), *Ţara Scoţască*, *Ţara Sîrbască*, *Ţara Goţească*, *Ţara Persienească* etc., ceea ce sugerează apropierea de termenul vehiculat în cultura occidentală (*Francia*), preluat din literatura de expresie latină. Fără a se raporta la un anumit toponim, Teodor Corbea foloseşte şi sintagma *Ţara Franţuzască* (**Adunicate**, **-orum**: seminţii de la Ţara Franţuzască, p.18), ceea ce face ca primele atestări ale termenului *franţuz* să fie mult mai mai vechi decât cele înregistrate în paginile DLR (2010: 166). Având în vedere mediul cultural săsesc[57] în care a trăit Teodor Corbea, şi anume Ţara Bârsei, termenul poate fi explicat şi printr-un etimon german, nu numai printr-unul rusesc.[58]

4.4. Teodor Corbea nu operează prea multe modificări în explicaţiile lui Albert Szenci Molnar, păstrând apartenenţa la anumite regiuni franceze (Narbonia, Massilia, Burgundia, Foţis)[59], consacrate prin tradiţia istorică, fapt care conferă mai multă precizie dicţionarului şi relevă cunoştinţele din epocă despre lumea occidentală.

5. Analiza termenilor inventariaţi permite, pe lângă reperele istorice şi/ sau culturale, şi decelarea unor particularităţi de ordin lingvistic, ce ilustrează anumite tendinţe în cristalizarea normei epocii.

5.1. Amintim, de pildă, unele caracteristici flexionare, precum forma de acuzativ a substantivului propriu Franţa (Franţiia)[60], care conţine, la Corbea, hiatul [i] [a]: **Juliobona**: oraş în *Franţiia*, p. 274; **Massilia**: un oraş vechi în *Franţiia*, p.302, dar şi apariţia diftongului [ja], firească în epocă la unele verbe (**Narbo**: oraş frîncesc de pre [care] să *chiiamă* Galiia Narbonensis, p.32). La genitiv, în cazul numelor proprii, desinenţa *–iei* nu se redusese la *–ei* (*Franţiei, Narboniei, Massiliei*)[61], iar, în privinţa desinenţei *–ei* (*-ii*), încă se oscila (*Ţărei Frînceşti*).

5.2. În definirea toponimelor, Teodor Corbea strecoară şi unele fapte de limbă regionale (fonetice şi/sau lexicale), care ilustrează graiul autorului (*hierbinţi*, *doao*, *aleşteu*, *pre*, *vad*, *iarăş*): **Sestiae**, sive: **Aquae Sextiae**: oraş în Franţiia unde multe ape hierbinţi sînt, p. 467; **Lugdunum**: doao oraşe vestite, unul în Ţara Frîncească, altul în Belghium, p.292; **Lausanna**: oraş frîncesc lângă aleşteul Tomanusului, p.282; **Narbo**: oraş frîncesc de pre [care] să chiiamă Galiia Narbonensis, p.321; **Saliocanus**: un vad de corabie în Franţiia, iarăş numele unui oraş, p.448.

5.3. Eforturile de adaptare a numelor proprii la firea limbii române sunt vădite, ceea ce sugerează un simţ al limbii desăvârşit (**Agathea**: oraş al *Foţisului*, p.24; **Rhodamus**: gîrlă frîncească care prin aleşteul Lemanus curgînd pre *Ghenava* o au rumpt în doao părţi, p.440; **Lemanus**: aleşteu mare de la *Ghineva* între Franţiia şi Helveţiia, p.283).

[55] Întrebuinţat la G sau Ac.
[56] Vezi şi supra, nota 11.
[57] A se vedea, în acest sens, capitolul Cultura saşilor transilvăneni, din Virgil Cândea et ali (2012: 952-961).
[58] Probabil sub influenţă rusească, anterior, apar, la Miron Costin (1958), substantivul franţuz, respectiv adjectivul franţozesc. De pildă, „franţozii, galii tot un neam sîntŭ" p.268; „...să fie omul îmbrăcat în haine franţozeşti…", p. 270. Pentru etnonimia dacoromână, în special în diatopie, vezi Gogy-Khabirpour (2006).
[59] A se vedea supra inventarul toponimic realizat.
[60] Vezi şi Galiia: Narbo: oraş frîncesc de pre [care] să chiiamă Galiia Narbonensis, p.321
[61] Într-o singură situaţie, apare un î epentetic desinenţial (Andegavia: ţînut al Franţîiei, p.41).

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

5.4. În ceea ce priveşte constituirea sintagmelor care conţin substantivul *oraş*, determinat de un alt adjectiv decât *frîncesc*, acestea sunt relativ numeroase, iar adjectivele au rolul de a aduce informaţii suplimentare, de a preciza şi de a dezambiguiza. Astfel, putem identifica două tipuri de adjective, calificative şi determinative: *mare* (**Augustodunum**: oraş mare al Burgundiei, p.65; **Lutetia**: oraş mare al Ţării Frînceşti, p.293), *vestit* (**Lugdunum**: doao oraşe vestite, unul în Ţara Frîncească, altul în Belghium, p.292), *vechi* (**Massilia**: un oraş vechi în Franţiia, p.302), *bogat* (**Arausio**: nume al unui oraş bogat, p.50); *alt* (**Nicea sive potius Nicaea**, alt oraş în Franţiia, p.327).

5.5. Tot rol de precizare au şi determinanţii nominali sau propoziţionali care însoţesc sintagma *oraş* + nume propriu (în G/Ac)/ *frîncesc* (adj.): **Agathopolis**: oraş al Franţiei cu numele Montpelgart, p.24[62]; **Bibra, et, -e**: oraş al Franţiei în Burgundiia, p.73; **Lausanna**: oraş frîncesc lângă aleşteul Tomanusului, p.282; **Narbo**: oraş frîncesc de pre [care] să chiiamă Galiia Narbonensis, p.321; **Sestiae**, sive: **Aquae Sextiae** : oraş în Franţiia unde multe ape hierbinţi sînt, p. 467. Doar de trei ori, *oraş* apare ca determinant al substantinului *nume*: **Arausio**: nume al unui oraş bogat, p.50; **Samarobriga**[63] : nume de oraş frîncesc, p.449; **Saliocanus**: un vad de corabie în Franţiia, iarăş numele unui oraş, p.448.

6. Chiar dacă explicaţiile privitoare la toponimia galică, oferite de către Teodor Corbea, în paginile dicţionarului, sunt reduse ca întindere în comparaţie cu cele referitoare la toponimia germanică (Chircu 2013: 27-38), am putut să ne edificăm asupra enciclopedismului său ori asupra cunoştinţelor sale lingvistice.

6.1. De asemenea, am putut remarca efortul susţinut al acestuia de a oferi informaţii complementare în care am putut identifica anumite tendinţe de ordin lingvistic (în special în ceea ce priveşte flexiunea nominală). Scurtele definiţii de dicţionar destinate numelor de oraşe franceze au facilitat o analiză obiectivă, prin care am ilustrat starea limbii române de la sfârşitul veacului al XVII-lea, care începea să se modernizeze, sub influenţa limbii latine, ce-şi făcea simţită prezenţa, din ce în ce mai mult, în Ţările Române, în special în scrierile cărturarilor vremii.[64]

6.2. Analiza noastră a permis, fără îndoială, o mai bună punere în valoare a faptelor de limbă inserate în cel mai amplu şi cel mai mai complex dicţionar apărut la finele Evului Mediu, contribuind, prin largul său inventar de termeni, la integrarea umanismului românesc întârziat, în peisajul cultural european.[65]

---

[62] Într-un singur context, am întâlnit un dezacord, la genitiv, datorat confuziei unui substantiv feminin cu unul masculin (Amulatri: seminţii ai Franţiei, p.35).

[63] La Albert Szenci Molnar este glosat astfel: Samorobriga, g.f, Franciaí varos neve.

[64] Pentru mai multe detalii, vezi şi Virgil Cândea et ali (2012: 873-963). De pildă, am reţinut următoarele observaţii în legătură cu această deschidere spre cultura occidentală: „Apare evident faptul că instrucţia elitelor din cele două state româneşti [s.n. Moldova şi Ţara Românească] s-a aflat la confluenţa benefică a marilor experienţe din sfera învăţământului şi culturii Occidentului latin cu cele ale Răsăritului ortodox, dominat de cultura grecească şi spiritul ei universal." (Virgil Cândea et ali 2012: 877); „În secolul următor [s.n. al XVII-lea], odată cu progresele culturii şi intensificarea activităţii traducătorilor, [s.n. în Transilvania], apar dicţionare bilingve, ba chiar trilingve, în care una dintre limbi era româna, iar cealaltă latina sau o limbă modernă: germana, italiana sau maghiara" (Virgil Cândea et ali 2012: 929).

[65] Duroselle (2000: 312) constată că „cette extraordinaire curiosité des lettrés humanistes et des étudiants ainsi que leur ardeur au travail se manifestèrent dans tous les domaines."

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

Bibliografie

a) studii şi articole:

Bechet, Florica (coord.) (2010), *Toponimia mitică europeană*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Cândea, Virgil et ali (2012), *Istoria Românilor*, vol. V (*O epocă de înnoiri în spirit european, 1601-1711/1716*), ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Chircu, Adrian (2013), *Toponymia urbana medievalia europea. Observation on the translation of European town names in Teodor Corbea's Dictionary, Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, în Iulian Boldea (coord.), *Studies on literature, discourse and multicultural dialogue. Section Language and discourse,* Târgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI, p. 27-38.

Costin, Miron (1958), *Opere*, ediţie critică cu un studiu introductive, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P.P. Panaitescu, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă.

Creţu, Gr. (1905), *Cel mai vechiu dicţionar latino-românesc de Todor Corbea* (*Manuscript de pe la 1700*), extras, Bucuresci, Tipografia „Voinţa Naţională".

Dauzat, Albert (1939), *La toponymie française*, avec 8 cartes, Paris, Éditions Payot.

Dauzat, Albert (1926), *Les noms de Lieux*, Paris, Librairie, Delagrave.

Dosoftei (2002), *Viaţa şi petreacerea svinţilor* (Iaşi, 1682-1686), text îngrijit, notă asupra ediţiei şi glosar de Rodica Frenţiu, Cluj-Napoca, Editura Echinox.

Duroselle, Jean-Baptiste (2000), *L'Europe. Histoire de ses peuples*, Paris, Éditions Hachette.

Frâncu, Constantin (2009), *Gramatica limbii române vechi* (1521-1780), indice general de Alexandrina Ioniţă, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.

Gherman, A. M. (2010), *Un umanist român: Teodor Corbea*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.

Gherman, Alin Mihai (2004a), *Aspecte umaniste în cultura românească veche*, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Gherman, Alin-Mihai (2004b), *Literatură română din Transilvania între preluminism şi preromantism*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.

Gherman, Mihai (2000-2001), *Lexicografie şi gramatică în dicţionarul lui Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, V-VI, p.161-164.

Gheţie, Ion (coord.) (1997), *Istoria limbii române literare. Epoca veche*, Bucureşti, Editura Academiei Române. (ILRV)

Gogy-Khabirpour, Jass (2006), *Etnonimia în limba şi cultura română*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai".

Graesse, Johann Georg Theodor (1909), *Orbis Latinus*, Berlin, Richard Carl Schmidt & Co, http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/orblatc.html

Graur, Al. (1972), *Nume de locuri*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Iorga, N. (1917), *Histoire des relations entre la France et les Roumains*, Jassy, Imprimérie „Progresul".

Isopescu, Claudiu (1927), *O predică românească ţinută la Roma la 1608*, în *Codrul Cosminului*, anii I-II (1925-1926), Cernăuţi, Institutul de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei", p.277-284.

Jaccard, Henri (1906), *Essai de toponymie. Origine des noms de lieux habités et des lieux dits de la Suisse romande*, Lausanne, Georges Bridel & Cie Éditeurs.

Kruta, Venceslas (1993), *Les Celtes*, sixième édition corrigée, Paris, Presses Universitaires de France.

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)

Longnon, Auguste (1923), *Les noms de lieu de la France. Leur origine, leur signification, leurs transformations*, Paris, Librairie Ancienne Honoré Champion & Édouard Champion.

Mareş, Alexandru (coord.) (1994), *Crestomaţia limbii române vechi*, vol. I (1521-1639), Bucureşti, Editura Academiei Române.

Martin, Jacques, De Brezillac, Jean-François (1754), *Histoire des Gaules et des conquêtes des Gaulois, depuis leur origine, jusqu'à la fondation de la Monarchie françoise*, tome II, Paris, Imprimérie Le Breton.

Nicolae, Ion, Suditu, Bogdan (2008), *Toponimie românească şi internaţională*, Bucureşti, Editura Meronia.

Pop, Ioan-Aurel, 2014, *Locul românilor în Europa- la confluenţa Occidentului latin cu Orientul bizantin*, in *Rostiri Academice Româneşti*, Cluj-Napoca, Editura Eikon.

Radosav, Doru (2007), *Cultura românească din Transilvania în secolul al XVII-lea*, în Ioan-Aurel Pop et ali (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. II (de la 1541 până la 1711), Cluj-Napoca, Academia Română & Centrul de Studii Transilvane, p.311-328.

Rigobert, Bonne (1783), *Recueil de cartes sur la géographie ancienne*, Paris, Éditions Lattré.

Rostaing, Charles (1965), *Les noms de lieux*, Paris, Presses Universitaires de France.

Seche, Mircea (1966), *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. I (*de la origini pînă la 1880*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Thevenot, Émile (1972), *Les Gallo-Romains*, quatrième édition mise à jour, Paris, Presses Universitaires de France.

b) *dicţionare*:

Corbea, Teodor (2001), *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, ed. Alin-Mihai Gherman, Cluj-Napoca, Editura Clusium. [DLVI]

Dasypodius, Petrus (1653), *Dictionarvm latino-germanicum et germanico-latinum*, editia nova, Francofvrti, Typis Matthaei Kempferi. [DLG]

*** (2008), *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române*, ed. Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române. [DVL]

*** *Dicţionarul limbii române*, tom. VI (F-I/Î), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010. [DLR]

Gaffiot, Félix (1967), *Dictionnaire illustré latin-français*, Paris, Éditions Hachette. [DILR]

Guţu, G. (1983), *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. [DL-R]

Lemprière, John (1820), *A Classical Dictionary; Containing a Copious Account of All the Proper Names mentioned in Ancient Authors*, the Eleventh Edition, Corrected, London, T. Cadell and W. Davies. [LCD]

*** (1930), *Il „Lexicon Marsilianum", dizionario latino-romeno-ungherese del sec. XVII*, ed. Carlo Tagliavini, Bucureşti, Cultura Naţională. [LM]

Pápai, Francisco Párisz (1767), *Dictionarium latino-hungaricum et hungarico-latinum*, Cibinii, Samuelis Sárdi Typographi. [DLH]

Szenci Molnar, Albert (1604), *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*, Noribergae, Procurante Elia Hvterro Germano (ediţie anastatică ulterioară, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990), https://www.google.ro/#q=albert+molnar+dictionarium+latinoungaricum+on+line&tbm=bks [DLU]

BDD-V3 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:45:16 UTC)